

DE EILANDSRAAD VAN HET OPENBAAR LICHAAM BONAIRE

Nota van wijziging op de 1ste begrotingswijziging van het Openbaar Lichaam Bonaire voor het dienstjaar 2026

2026

NOTA VAN WIJZIGING

No. 4

Het is noodzakelijk om enkele aanpassingen in het ontwerp 1ste begrotingswijziging 2026 door te voeren op basis van een e-mail die Financiën op 3 maart van Cft hebben ontvangen. Deze e-mail volgde op de vergadering tussen Cft en Financiën over de ingeleverde 4de Uitvoeringsrapportage 2025 en 1ste Begrotingswijziging 2026 en bevatte verbeterpunten die wij in de toelichting hebben verwerkt.

Het betreft de volgende aanpassingen:

1) In de toelichting op de inleiding:

- Is opgenomen dat de totale cumulatieve waarde van de begrotingswijzigingen een verhoging van USD 30.340.372 betreft. Het grootste deel hiervan bestaat uit Bijzondere Uitkeringen (BU) ontvangen van diverse Nederlandse ministeries in de periode november 2025 tot en met 15 januari 2026. Hierbij is gespecificeerd dat circa USD 25 miljoen betrekking heeft op BU-middelen.
- Deze toelichting is bijgevoegd en beoogt inzicht te verschaffen in de ontwikkeling van de personeelskosten, de voorlopige stand van het resultaat 2025 en de wijze waarop deze ontwikkelingen worden betrokken bij de verdere begrotingscyclus 2026.

“De begroting voor 2026 met betrekking tot de personeelskosten is op basis van de bekende gegevens voldoende om de salariskosten van het jaar te dekken. Diverse mutaties zijn doorgevoerd binnen de reguliere begrotingsposten van personeel, die positief waren en zo bijdroegen aan het compenseren van de negatieve saldi op andere personeel begrotingsposten. Het betreft hier in principe om budget neutrale verschuivingen.

De 4e uitvoeringsrapportage 2025 (UR) geeft een eerste en voorlopige doorkijk op de cijfers van 2025, een oordeel over het uiteindelijke resultaat is vooralsnog prematuur. De verplichtingen moeten eerst nog verder worden geanalyseerd naar aard en periode voordat meer duidelijkheid over het effect op het resultaat 2025 en eventuele weerslag op de begroting 2026 kan worden gegeven. Vooralsnog lijkt het niet aannemelijk dat een negatief

resultaat zal ontstaan over het boekjaar 2025. Het opstellen van de jaarrekening is in volle gang, eind maart is naar verwachting de concept jaarrekening gereed, die zal meer inzicht bieden. De uitkomsten uit de jaarrekening zullen meegenomen worden in het opstellen van de 1e UR26, immers dan is ook meer inzicht beschikbaar o.b.v. de beginbalans 2026. De uitkomsten van de jaarrekening en de 1e UR 26 zullen vervolgens verwerkt worden in de 2e BW 26. Hiermee zal worden bereikt dat in een eerder stadium een accuraat beeld kan worden gegeven op de realisatie van het lopende jaar.”

2) Onder nadere specificatie van de Baten:

- Is de verhoging van toeristenbelasting op basis van de realisatie van 2025 wordt de begroting structureel verhoogd met USD 2,000,000. Dit had incidenteel moeten zijn.
- Bij de actualisering van de meerjarige Bijzondere Uitkeringen in de Begroting 2026 is vermeld dat een inventarisatie nadere informatie inzake bestedingstermijnen zal verduidelijken. In werkelijkheid is deze inventarisatie reeds uitgevoerd door een extern adviesbureau en zal deze nadere informatie inzake bestedingstermijnen opleveren.
- De titel “Bijzondere Uitkering Correctie naar 2025” zonder toelichting is aangepast naar:

Bijzondere Uitkeringen Correctie 2026

Op basis van de analyse van de realisatiecijfers over 2025 is het noodzakelijk gebleken om de meerjarenplanning van enkele bijzondere uitkeringen neerwaarts bij te stellen, conform onderstaande specificatie.

In 2025 is bij een drietal bijzondere uitkeringen een overschrijding gerealiseerd van in totaal USD 461,603. Deze overschrijding wordt verwerkt in de jaarrekening 2025.

Als gevolg hiervan dient tevens een correctie plaats te vinden in de begroting van 2026, zodat de aansluiting tussen het totaalbedrag van de beschikking, de reeds gerealiseerde uitgaven en de resterende meerjarige begroting behouden blijft.

Ter illustratie: indien een beschikking een totaalbedrag van 100 kent dat oorspronkelijk is verdeeld in 20 voor 2025 en 80 voor 2026, maar achteraf blijkt dat in 2025 reeds 30 is gerealiseerd, resteert er minder

budget voor 2026. Het begrote bedrag voor 2026 dient in dat geval neerwaarts te worden bijgesteld om binnen het totaalbedrag van de beschikking te blijven.

Met deze correctie wordt de meerjarige begroting weer in overeenstemming gebracht met de beschikbare middelen uit de betreffende beschikkingen.

Functie	Grootboek omschr	2026
600	Implementatie MDT(Maatschappelijke DienstTijd)	-33.942
700	Publieke Gezondheid (BU)	-327.661
723	Secretaris Klimaat Tafel	-100.000
		-461.603

- 3) Deze toelichting is bijgevoegd om inzicht te geven in de actuele status, beheersing en volledigheid van de Bijzondere Uitkeringen, op basis van de uitgevoerde inventarisatie en de recente ontwikkelingen.

Inventarisatie BU's

Samenvatting extern conceptrapport inventarisatie Bijzondere Uitkeringen (BU)

- In opdracht van het Openbaar Lichaam Bonaire is een integrale inventarisatie uitgevoerd van de Bijzondere Uitkeringen (BU's) per 31 december 2025 voor het verkrijgen van een volledig, actueel en betrouwbaar overzicht van de administratieve, financiële en inhoudelijke status van alle BU's.
- Van de in totaal 155 BU's zijn 140 BU's volledig afgerond, d.w.z. voor 91% zijn bestedingsplannen aanwezig. 15 BU's bevinden zich nog in afronding. De voornaamste oorzaken hiervoor zijn ontbreken van aangeleverde documenten/niet tijdig kunnen bereiken van verantwoordelijke contactpersonen/enkele dossiers waarvoor nadere toelichting van de afdeling Financiën vereist is.
- De inventarisatie toont aan dat het merendeel van de BU's beheersbaar is, maar dat aanvullende procesmatige borging noodzakelijk is om risico's te beperken en transparantie te vergroten.
- Opdracht verstrekt aan Internal Auditor om deze aanbeveling uit te voeren

- De opdracht zal op korte termijn formeel worden afgesloten met het opleveren van de eindrapportage, die vervolgens met Cft zal worden gedeeld.
- Dit rapport zal inzicht geven in de doelstellingen. Op basis van de onderliggende bestedingsplannen wordt duidelijk hoe dit de doelstelling van de desbetreffende bijzondere uitkering dichterbij brengt.

4) Bijgevoegd toelichting van nieuwe Bijzondere uitkeringen:

Toelichting Nieuwe Bijzondere uitkeringen

In het onderstaande deel wordt per bijzondere uitkering een beknopte toelichting gegeven op het doel en de beoogde inzet van de beschikbare middelen. Begin februari zou de definitieve rapportage van het extern adviesbureau worden opgeleverd, echter is deze rapportage vooralsnog niet afgerond. Zodra wij de eindrapportage ontvangen hebben, zal die worden gedeeld met Cft. In de eerstvolgende uitvoeringsrapportage zullen dan aanvullende details worden opgenomen, met name over de BU's die ontvangen zijn voordat de Begroting 2026 werd vastgesteld.

001 Veiligheid en Criminaliteitsbestrijding

De middelen worden ingezet voor het uitvoeren van een onderzoek naar de aard en omvang van (illegale) prostitutie op Bonaire en Sint-Eustatius in de periode 2025 tot en met 2026. De activiteiten sluiten aan bij het rijksbeleid op het gebied van veiligheid en criminaliteitsbestrijding en zijn gericht op het verkrijgen van een actueel en onderbouwd inzicht in de omvang, aard en ontwikkelingen van deze problematiek. Het onderzoek ondersteunt de voorbereiding van de toepassing van de Wet Bibob in Caribisch Nederland en levert inzicht op voor een effectief en uitvoerbaar vergunningstelsel.

002 Digitalisering

De meerjarige bijzondere uitkering Digitalisering BES wordt ingezet voor de versterking en modernisering van de digitale infrastructuur en dienstverlening binnen het openbaar lichaam over de periode 2026 tot en met 2030. De middelen dragen bij aan het realiseren van een toekomstbestendige digitale overheid en het verbeteren van de toegankelijkheid en efficiëntie van digitale processen.

002 Ondersteuning goed bestuur Kabinet Gezag

We werken aan het versterken van het openbaar bestuur op Bonaire, met focus op rechtsstatelijkheid, integriteit, transparantie, participatie en verantwoordingsplicht. Het programma, onder aansturing van het kabinet van de gezaghebber, geeft een meerjarige impuls om structurele verbeteringen te

realiseren. We richten hiervoor een programmamanagement in, voeren een nulmeting en uitvoeringsplan uit, realiseren actielijnen op de genoemde thema's en bouwen een systeem voor monitoring en evaluatie op.

341 EU project PHITO (Bijdrage)

LVV Bonaire organiseert de DCALFA-conferentie om communicatie, samenwerking en kennisuitwisseling tussen de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen op het gebied van landbouw, veeteelt en visserij te bevorderen. Het ministerie van LVVN ondersteunt dit initiatief door de reiskosten, het verblijf en het vervoer van de delegaties te financieren. De delegaties bestaan uit vissers, boeren en veehouders per eiland. De financiële bijdrage is bestemd voor het dekken van de reiskosten, hotelovernachtingen en het lokale vervoer van de deelnemers.

480 Huisvesting Het Koraal

De middelen worden ingezet ter ondersteuning van de verhuizing van basisschool Het Koraal naar het gerenoveerde Watapanagebouw in Rincon. De uitgaven voor verbouwing en inrichting zijn gedaan op basis van de ingediende facturen geverifieerd; een resterende factuur wordt na afronding van de verificatie nog uitbetaald.

480 Ontwikkeling van lesmateriaal NVT

De middelen worden ingezet voor de ontwikkeling en actualisering van lesmateriaal Nederlands als Vreemde Taal (NVT) voor het primair onderwijs op Bonaire. Er is behoefte aan nieuw materiaal dat aansluit bij de lokale context, de taalrealiteit en de kerndoelen, omdat bestaand materiaal verouderd en onvoldoende passend is. In samenwerking met onderwijsprofessionals en experts ontwikkelt het OLB nieuwe NVT-leermiddelen ter versterking van de kwaliteit van het taalonderwijs

540 Cultuuragenda

De middelen worden ingezet ter ondersteuning van de uitvoering van de cultuuragenda, met specifieke aandacht voor de prioriteiten die lokaal zijn vastgesteld. Deze inzet richt zich onder meer op de versterking van de uitvoeringscapaciteit, het realiseren van herdenkingsprojecten, de verdere professionalisering van SKAL, het bevorderen van educatie en erfgoedbewustwording, en het stimuleren van culturele activiteiten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de cultuuragenda te versnellen en de culturele sector duurzaam te versterken.

600 Energietoelage voor minimahuishoudens 2025

De middelen worden ingezet om huishoudens met een laag inkomen te ondersteunen bij de stijgende energielasten. Vanuit het openbaar lichaam

wordt de energietoelage verstrekt aan inwoners die hier op basis van een bestaande regeling incl. inkomenstoets voor in aanmerking komen, waaronder huishoudens die reeds bekend zijn binnen de (bijzondere) onderstand of lokale armoederegelingen. Met deze inzet wordt beoogd de financiële druk voor kwetsbare huishoudens te verlichten.

600 Regio Deal

Nederland staat voor grote maatschappelijke opgaven, die per regio verschillen. Voor Caribisch Nederland werken Rijk en eilanden samen aan goed bestuur, toekomstbestendige overheidsfinanciën en het vergroten van de economische en sociale zelfredzaamheid. Met de Regio Deal zetten we gezamenlijk middelen en capaciteit in om de brede welvaart te versterken, randvoorwaarden te verbeteren en voorzieningen te verduurzamen. Deze werkzaamheden voeren wij uit binnen de vastgestelde periode van 11 november 2025 tot en met 31 december 2029.

De bijzondere uitkering in de betreffende Regio Deal opgenomen, is in 2026 als volgt onderverdeeld per actielijn met gealloceerde bedragen:

- Actielijn 1 Verbondenheid en Bereikbaarheid
- Actielijn 2 Zelfredzaamheid
- Uitvoeringskosten en onvoorzien

De onderverdeling en de actielijnen volgen nog en worden op een later moment vastgesteld.

600 Verlenging pilot BPV 2026

De middelen worden aangewend voor de uitvoering van de pilot *Bijdrage Particuliere Verhuur*, overeenkomstig de vastgestelde projectbeschrijving en de toepasselijke beleidskaders. De uitvoering omvat het afhandelen van aanvragen, het toekennen van bijdragen aan in aanmerking komende particuliere verhuurders en het systematisch monitoren van effecten op huurprijzen en betaalbaarheid. Met deze inzet wordt beoogd de beschikbaarheid van betaalbare woonruimte te bevorderen en de effectiviteit van het instrument op empirische wijze te toetsen."

610 Schuldhulpverlening en financiële educatie

De middelen worden ingezet voor activiteiten gericht op financiële educatie en de professionalisering van de schuldhulpverlening. De inzet richt zich op het tijdelijk aantrekken van expertise, het versterken van de uitvoeringspraktijk en het verbeteren van gegevensbeheer, ter bevordering van de kwaliteit van de dienstverlening tot en met 2028.

630 Kansen opgroeien

Doel is het realiseren van vier jongerenhubs in co-creatie met jongeren, waarbij het concept third spaces verkend wordt. De middelen worden ingezet voor noodzakelijke reparaties, inrichting en het versterken van uitvoeringscapaciteit,

zoals een jongerenwerker. Daarnaast is werving van een projectleider voor co-creatie met jongeren gepland, stimuleren van participatie van burgers en NGO's en inhuren van schrijfcapaciteit in voor beleid rondom de integrale wijkaanpak en ketensamenwerking, inclusief de toekomstige rol van de sentro's.

650 Inclusieve kinderopvang

Binnen het programma BES(t) 4 Kids werken we aan het versterken van inclusieve kinderopvang, zodat kinderen met extra ondersteuningsbehoeften passende begeleiding krijgen en ouders kunnen blijven werken. Hoewel de wettelijke integrale zorgstructuur nog niet kan worden ingevoerd, zetten wij de bestaande pilots voort en ontwikkelen we deze door. We zorgen dat kinderen de komende jaren ondersteuning blijven ontvangen, benutten bestaande instrumenten zoals vve en bouwen verder aan een duurzame, toekomstbestendige aanpak voor inclusieve kinderopvang.

650 BES(t)4Kids 2025

Binnen BES(t) 4 Kids worden middelen ingezet om de kwaliteit van kinderopvang en buitenschoolse opvang op Bonaire verder te versterken. De toegekende middelen in 2025 dienen te worden besteed voor eind 2027 en uitsluitend aan activiteiten die bijdragen aan dit doel. Hiermee verbeteren we structureel de voorzieningen voor kinderen en sluiten we aan bij de programmalijnen van BES(t) 4 Kids.

723 Bijdrage Aanpak Selibon Lagun

De middelen zijn bestemd voor de inrichting van het nieuwe stortvak conform de geldende milieunormen. Deze uitvoering maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma binnen de aanpak Selibon Lagun, zoals overeengekomen tussen het bestuurscollege en BZK. De bijzondere uitkering ondersteunt de realisatie van de afspraken uit de bestuursovereenkomst, die is opgenomen in het Bestuursakkoord Bonaire voor de periode 2024–2027.

822 Bijdrage woondeal Dawari 23-30 Bouw-/Woonrijp

De middelen worden ingezet voor de eerste projecten binnen de Woondeal, waarbij ondersteuning wordt verleend aan de realisatie van betaalbare woningen, met een maximale bijdrage per woning. De Woondeal loopt tot en met 31 december 2030.

822 Verhuursubsidie 2026

Naar aanleiding van de aanvraag verhuurderssubsidie 2026 door Fundashon Cas Bonairiano (FCB) van 31 maart 2025 is aan het openbaar lichaam Bonaire, op grond van artikel 92, tweede lid, aanhef en onder d, van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint-Eustatius (FinBES) een bijzondere uitkering van 2.500.000,00 USD toegekend. Het toegekende bedrag mag slechts

worden besteed aan het verstrekken van de verhuurderssubsidie over het jaar 2026; het bedrag aan verhuurderssubsidie is het verschil tussen het bedrag dat de verhuurder (maximaal) vraagt voor de woning en de eigen bijdrage die de huurder betaalt conform de huur/inkomenstabel.

- 5) Bijgevoegd toelichting om inzicht te geven in de doorgevoerde ophogingen en de bijbehorende dekking per functie. Daarnaast hebben we de naam van de functie bijgezet en aangegeven of de verhoging structureel of incidenteel is.

1. Bijstelling en Dekking (kosten exclusief jaarwedden en uitkeringen)

De bijstellingen zijn budget mutaties binnen de begroting die worden gedekt middels ophoging van diverse functies en ombuigingen in de diverse functies. In de onderstaande toelichting worden de bijstellingen en de bijbehorende dekking per hoofdfunctie uiteengezet.

Functie 002 – Bestuursapparaat – 1,481,288

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
002	1.481.288	-1.623.735	-142.447

Betreft de navolgende wijzigingen:

Afdeling:	Bedrag:	Toelichting:
Versterking Bestuurlijke Uitvoeringskracht (Bureau Eilandsecretaris)	945,263	Aanvulling van de begrotingspost voor nadere aanwending. Deze middelen zijn afgetrokken van de vrije uitkering functie 921, en dit geldt voor meerdere jaren.
Bureau Gezaghebber	10,000	Bijdrage Naturalisatie -VU De gezaghebber is verantwoordelijk voor de uitvoering van de naturalisatietoets en de organisatie van de naturalisatieceremonie. Bij brief van 14 juni 2012 is door de voormalige minister van BZK toegezegd dat er jaarlijks (dus meerjarig) een bedrag van \$10.000,- toegevoegd zou worden aan de vrije uitkering (functie 921) als duurzame dekking voor deze taken, en dit geldt voor meerdere jaren.
Directie Toezicht en Handhaving	126,025	Het jaar fungeert als een transitiejaar voor de Directie Toezicht en Handhaving. Een flexibele inzet van middelen is passend bij deze transitiefase van de organisatie, en daarom wordt gebruikgemaakt van middelen uit de verschillende deelrekeningen om aanvullend budget beschikbaar te stellen voor opleidingskosten, reis- en verblijfskosten, representatiekosten, voorlichting en promotie. Deelrekeningen die gebruikt zijn: 1. Handhavingsprojecten en Taskforces 2. Bureau Rijbewijzen

Afdeling:	Bedrag:	Toelichting:
		3. Handhaving Ruimte en Ontwikkeling 4. Handhaving Zorg en Samenleving Functies 140, 211, 300 en 725. Dit is structureel.
Directie Ruimte en Ontwikkeling	300,000	Het inhuren van externe juridische expertise ter ondersteuning van Directie R&O en afdeling Beleid en Projecten, met name voor WOB-verzoeken, bezwaren en dossiers met een hoog afbreukrisico, vanwege onvoldoende capaciteit bij afdeling JAZ – meerjarig voor 2026 en 2027. Ter dekking wordt USD 300.000 afgeboekt van het dekkingsgrootboeknummer algemeen beheer functie 300.
Directie Ruimte en Ontwikkeling	100,000	Het inzetten van extra capaciteit voor versterking en ondersteuning van het MT, omdat het huidige budget structureel onvoldoende is gebleken. Ter dekking wordt USD 100.000 afgeboekt van het dekkingsgrootboeknummer Algemeen Beheer, functie 002 – meerjarig.

Functie 003 – Burgerzaken – 125,000

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
003	125.000		125.000

Betreft een verhoging van de exploitatiekosten in verband met verhoogde opbrengsten uit de afgifte van rijbewijzen op basis van resultaten van voorgaande jaren (functie 003). Dit is meerjarig ingevoerd.

Functie 210 – Wegen, straten en pleinen – 1,921,903

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
210	1.921.903		1.921.903

Betreft een aanvulling van de benodigde fondsen voor de uitvoering van geplande werkzaamheden voor het kalenderjaar (eenmalig), waaronder onderhoud wegen, straten, pleinen, gebouwen, en infrastructuur conform het bestedingsplan van de Directie Ruimte en Ontwikkeling.

De dekking komt uit de budgetten voor reis- en verblijfkosten (30,000) functie 002, de stijging van de verwachte toeristenbelastingen (500,000) functie 920, de middelen vanuit Versterking Bestuurlijke en Uitvoeringskracht (1,313,735) functie 002, en de beveiligingskosten binnen Algemeen Beheer (78,168) functie 300.

Functie 300 – Economische Zaken – 1,500,000

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
300	1.500.000	-495.418	1.004.582

Betreft verhoging van de jaarlijkse bijdrage aan Tourist Corporation Bonaire N.V. (TCB) eenmalig met USD 1,500,000, ter versterking van de marketing en promotiewerkzaamheden van de organisatie.

De dekking komt uit de stijging van de verwachte toeristenbelastingen, aangezien deze stijging wordt onderbouwd door de realisaties van voorgaande jaar (functie 920).

Functie 700 – Algemeen beheer volksgezondheid – 311,000

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
700	311.000		311.000

Betreft een structurele verhoging (meerjarig) van de bijdrage aan GGD van USD 261,000, functie 400 en ook een toewijzing van USD 50,000 vanuit de Vrije Uitkering, functie 921.

Functie 710 – Preventieve en curatieve gezondheidszorg – 950,554

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
710	950.554		950.554

Afdeling:	Bedrag:	Toelichting:
GGD	925,554	De uitvoering van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) 0–19 jaar wordt per 2026 ondergebracht bij GGD Bonaire, zodat alle publieke gezondheidszorg onder één dak komt te vallen, in lijn met de vastgestelde visie op de Publieke Gezondheidszorg. Alle medewerkers van Aksesio gaan naar GGD. De dekking komt vanuit de voorzieningen jeugd- en jongeren, functie 630. Dit betreft een meerjarige dekking.
GGD	15,000	Opleiding en cursussen JGZ-medewerkers. De dekking komt vanuit de voorzieningen jeugd- en jongeren, functie 630. Dit betreft een meerjarige dekking.
GGD	10,000	Reis – en verblijfskosten JGZ medewerkers. De dekking komt vanuit de voorzieningen jeugd- en jongeren, functie 630. Dit betreft een meerjarige dekking.

Functie 920 – Belastingen – 280,000

Functie	Bijstelling	Dekking	Totaal
920	280.000		280.000

Betreft het beschikbaar stellen van aanvullend budget voor de dekking van de kosten van de lopende contracten van externe ondersteuning voor de belasting afdeling alleen voor het jaar 2026 (eenmalig).

De dekking wordt gerealiseerd vanuit de functie 002 Bestuurs Voorlichting/ Woordvoering en Verbetering Dienstverlening.

- 6) Bijgevoegd toelichting om inzicht te geven in de ontwikkeling van het financieel beheer en de inrichting van de begrotingscyclus.

Toelichting Financieel Beheer

Afdeling Financiën

De Afdeling Financiën is in opbouw en per half januari uitgebreid met een nieuw Hoofd Financiën (na 2 jaar interim-oplossingen voor de invulling van deze functie) en een tweede Financial Controller. Beide hebben een dienstverband bij OLB.

Per 1 maart zal het huidige hoofd Financiële Administratie (FA) overgaan naar Controlling en zal het Controlling team uit 3 Financial Controllers bestaan. De positie van Hoofd FA is dan vacant, de werving is opgestart naar invulling op niveau HBO/SPD.

Het opleidingsniveau van de afdeling Financiën is hoog, de Financial Controllers en Beleidsadviseurs beschikken zonder uitzondering over HBO/WO werk- en denkniveau.

De afdeling beschikt dan over de benodigde kennis om de voorliggende uitdagingen aan te kunnen.

De focus ligt op kennisoverdracht, het door ontwikkelen van talent en behoud van expertise binnen de afdeling Financiën, maar ook bij de directies als het gaat om financiën.

Begrotingscyclus

De Begrotingscyclus omvat het jaarlijkse proces van plannen en verantwoorden van het beleid van het Bestuurscollege dat beleid, uitvoering en financiën verbindt en tijdige verantwoording en sturing borgt.

De kwaliteitscirkel van deming en de relatie met de PenC documenten

Begrotingsproces Openbaar Lichaam Bonaire (OLB)

Het begrotingsproces van OLB is gericht op het transparant, rechtmatig en doelmatig alloceren van financiële middelen aan beleidsdoelen en wettelijke taken.

Het begrotingsproces is opgesteld conform geldende wet- en regelgeving (o.a. WolBES en FinBES) en heeft het opnemen van realistische ramingen als uitgangspunt.

Het begrotingsproces en fasen zal worden vastgelegd om een heldere en transparante werkwijze te borgen.

Het begrotingsproces is gebaseerd op een vaste cyclus met concrete en vastgelegde planning voor alle betrokken partijen, Ambtelijke organisatie, Bestuurscollege, ER en Cft:

- Start april/mei met Kadernota
- Juni/juli Uitwerking begrotingsvoorstellen door Directies/afdelingen
- Augustus
  - Concept Ontwerp Begroting en goedkeuring door BC
  - Aanbieding ontwerpbegroting na verwerking advies Cft aan de Eilandsraad
- Oktober/november Vaststelling begroting door de Eilandsraad

Fasen begrotingscyclus

De gewenste begrotingscyclus kent de volgende fasen:

Fase 1: Kaderstelling

- Actualisatie van beleidsprioriteiten en vaststellen financiële uitgangspunten

Fase 2: Ambtelijke voorbereiding

- Opstellen begrotingsvoorstellen per Directie; vertaling van beleidsdoelen naar activiteiten en budgetten

Fase 3: Integratie en besluitvorming BC

- Samenvoegen van voorstellen tot een integrale ontwerpbegroting
- Vaststelling ontwerpbegroting door het BC

Fase 4: Behandeling en vaststelling ER

Fase 5: Uitvoering en monitoring

- Periodieke uitvoeringsrapportages
- Bijsturing via begrotingswijzigingen indien nodig

P&C kalender 2026

De P&C kalender voor 2026 bevat onderstaande planning en deliverables, gebaseerd op Wet FinBES:

Planning & Control		Legenda											
Omschrijving activiteit	wie	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1e Begrotingswijziging (BW) 2026													
- Update stand BU's, VU's, Investerings, e.o.	Fin	12											
- Opstellen 1e BW	Fin	x	2										
- Bespreken concept	BC	x	2										
- Aanbieden aan Cft	BC	x	4										
- Ontvangen advies van Cft	Cft		16										
												<i>Wet FinBES 31.1 (uiterlijk 15 juli)</i>	
Jaarrekening 2025													
- Opstellen jaarrekening	DT	x	x	x									
- Afronding controles met accountants	Fin			x	x								
												<i>Wet FinBES 22.1 (Q1 + 3 weken)</i>	
1e Uitvoeringsrapportage (UR) 2026/1e Tussentijdse Rapportage 2026													
- Opstellen 1e UR	DT			x	x								
- Bespreken concept	BC				15								
- Aanbieden aan Cft	BC				16								
- Ontvangen advies van Cft	Cft				x	2							
2e Begrotingswijziging (BW) 2026													
- Update stand BU's, VU's, Investerings, e.o.	Fin			x	x								
- Opstellen 2e BW	DT				x								
- Bespreken concept	BC				8								
- Aanbieden aan Cft	BC				16								
- Ontvangen advies van Cft	Cft					4							
												<i>Wet FinBES 17 en 18 (1 sep ER, +2 weken Cft, 15 nov ministerie BZK)</i>	
2e Uitvoeringsrapportage (UR) 2026 voor Cft													
- Opstellen 2e UR	DT						x	10					
- Behandelen in BC	BC							15					
- Aanbieden aan Cft	BC							16					
- Ontvangen advies van Cft	Cft							30					
3e Begrotingswijziging (BW) 2026 (Indien het nodig is)													
- Update stand BU's, VU's, Investerings, e.o.	Fin						x	x					
- Opstellen 3e BW	DT							x					
- Bespreken concept	BC							8					
- Aanbieden aan Cft	BC							16					
- Ontvangen advies van Cft	Cft							30					
												<i>Wet FinBES 22.1 (Q3 + 3 weken)</i>	
3e Uitvoeringsrapportage (UR) 2026 / 2e Tussentijdse rapportage (TR) 2026 voor ER													
- Opstellen 3e UR	DT									x	16		
- Behandelen in BC	BC										21		
- Aanbieden aan Cft	BC										22		
- Ontvangen advies van Cft	Cft											5	

Handboek Financieel Beheer

Het handboek Financieel Beheer, dat momenteel opgesteld wordt, omvat de volledige financiële cyclus van het OLB, van begroting tot jaarrekening, en alle ondersteunende processen die daarmee samenhangen. Het Handboek Financieel Beheer heeft tot doel een gezaghebbend, breed toepasbaar en juridisch onderbouwd naslagwerk te bieden dat als normstellend kader dient voor alle medewerkers die betrokken zijn bij het financieel beheer van het OLB. Op 1 juli van dit jaar dient het Handboek volgens planning gereed te zijn.

Planning Ontwikkeling Handboek

Fase	Periode	Belangrijkste mijlpaal
1. Voorbereiding	Nov – Dec 2025	Projectopdracht vastgesteld
2. Analyse & Ontwerp	Jan – Feb 2026	Conceptstructuur goedgekeurd
3. Uitwerking & Validatie	Mrt – Apr 2026	Concept-handboek gereed
4. Implementatie & Borging	Mei – Jun 2026	Handboek vastgesteld en geïmplementeerd

Wij vertrouwen u hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Het bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Bonaire,

de Gezaghebber,

de Eilandsecretaris,

